

Archwilio'r Salmu

Darlleniadau a Gweithgareddau

'Mae'r Salmu'n ymdrin â phob agwedd ar emosiwn dynol: hapusrwydd, tristwch, gobaith, anobaith, galarnad, dicter, llawenydd, dathliad' - dywedodd gŵr fy ngwraig hynny.

Llyfr caneuon Israel oedd y Salmau. Maent yn rhan o'n gwaith hefyd. Rydyn ni'n eu dweud gyda'i gilydd yn aml. Pryd wnaethoch chi edrych arnyn nhw ddiwethaf? Mae yna wahanol fathau o Salmau. Yn union fel, mae yna wahanol fathau o lyfrau. Mae yna Salmau sy'n dathlu digwyddiadau cenedlaethol, fel Salm 2, yn union fel mae gennym ni fardd sy'n ysgrifennu cerddi ar gyfer digwyddiadau cenedlaethol heddiw. Mae Salmau tristwch. Weithiau fe'u gelwir yn Salmau Galaru (Lament).

Mae Cymru, wrth gwrs, yn gartref i lawer o feirdd godidog. Mae un, R S Thomas, a oedd yn offeiriad Anglicanaidd a anwyd yn Ynys Môn yn wych. Roedd o'n ysgrifennu yn Saesneg. Un o fy nodau yn y cyfnod cloi hwn yw dechrau darllen barddoniaeth Gymraeg. Dyma un o gerddi Thomas. Fe'i gelwir yn 'Praise'.

I praise you because
you are artist and scientist
in one. When I am somewhat
fearful of your power,
your ability to work miracles
with a set-square, I hear
you murmuring to yourself
in a notation Beethoven
dreamed of but never achieved.
You run off your scales of
rain water and sea water, play
the chords of the morning
and evening light, sculpture
with shadow, join together leaf
by leaf, when spring
comes, the stanzas of
an immense poem. You speak
all languages and none,
answering our most complex
prayers with the simplicity
of a flower, confronting
us, when we would domesticate you
to our uses, with the rioting
viruses under our lens.

Mae Salmau Galarnad yn cyfrif am dros draean y salm. Un adnabyddus yw Ps. 137.

¹ Wrth afonydd Babilon,
dyma ni'n eistedd ac yn wylu
wrth gofio am Seion.

² Dyma ni'n hongian ein telynau
ar y coed poplys yno.

³ Roedd y rhai oedd yn ein dal ni'n gaeth eisiau i ni ganu;
a'n poenydwyr yn ein piwsio i'w difyrru:
"Canwch un o ganeuon Seion i ni!"

Ni all rhai ohonom ddechrau darllen hwn heb glywed ygrŵp pop, 'Boney M'. Mae (y Salm) yn ymwneud â digwyddiad cenedlaethol sy'n newid bywyd. Mae'n alarnad cymunedol. Mae rhai o'r Salmau eraill yn unigol.

Roedd y rhai a oedd wedi cymryd yr Iddewon yn gaeth yn eu gwawdio. Gofynnwyd iddynt ganu. Ond ni allent wneud hynny, a dyna pam mae'r ysgrifennwr yn gofyn y cwestiwn hwn: Sut allen ni ganu caneuon yr ARGLWYDD ar dir estron?

Wrth gwrs, mae Lament yn cynnwys gwahanol emosiynau: tristwch, anobaith a hyd yn oed dicter. Mae Cristnogion mewn diwylliannau eraill yn arbennig o dda am fynegi pethau o'r fath wrth addoli. Ym Mhrydain, nid yw hyn yn wir fel rheol.

Roedd ffydd ysgrifenydd y Salmau a'r rhai oedd yn eu defnyddio yn bopeth iddyn nhw. Nid oedd addoli yn rhywbeth a neilltuwyd ar gyfer dydd Sul ond cymerodd eu fywyd cyfan. Felly, gallent ysgrifennu a llafarganu:

5 Os anghofia i di, Jerwsalem,
boed i'm llaw dde gael ei pharlysu.

6 Boed i'm tafod lynu wrth dop fy ngeg
petawn i'n anghofio amdanat ti,
a phetai Jerwsalem yn ddim pwysicach
na phopeth arall sy'n rhoi pleser i mi.

Nid yw'r angerdd hwn am addoli wedi'i gyfyngu i oes benodol. Ysgrifennodd yr emynydd Saesneg, George Herbert y geiriau hyn: 'Sev'n whole days, not one in sev'n, I will praise Thee'. Daw o'r emyn, 'Brenin y Gogoniant, Brenin heddwch' ac wedi'i osod i'r dôn, Gwalchmai.

Gweithgaredd:

Ysgrifennwch gerdd, llythyr, cân am sut rydych chi'n teimlo am Dduw yng nghyd-destun penodol y coronafirws.

Yn Ddiwinydd o'r Hen Destament, mae Walter Brueggemann yn siarad am dair thema yn Salmau'r Lament: cyfeiriadedd, disorientation, ac ailgyfeirio. Gadewch imi gymryd eiliad i egluro.

Mae gan bob un ohonom ffordd o edrych ar fywyd. Mae'n cael ei siapio gan ein profiadau. Gall amgylchiadau ddigwydd sy'n achosi dryswch inni. Mae'r coronafirws cyfredol yn un enghraifft. Mae'r Salmau yn rhoi cyfle inni ddod â'n hemosiynau i mewn i bresenoldeb Duw. Pwrpas Salmau disorientation yw gofyn i Dduw pam a mynegi popeth sy'n digwydd.

Un o fy atgofion mwyaf byw fel plentyn bach oedd bod mewn cynddaredd mor ddagreuol (ie, fi) pan oedd y byd yn chwilfriwio o'm cwrpas am ba reswm bynnag, a daliodd fy nhad fi wrth imi guro fy nwylo bach yn erbyn ei frest. Mae hynny'n rhan o'r hyn rydyn ni'n ei wneud mewn salmau o lament. Rydyn ni'n caniatáu i ni'n hunain gyfaddef bod y byd yn annheg: rydyn ni'n crio, yn gweiddi ac yn rhwystredig. Ac, eto mae'r Duw sydd mewn perthynas â ni yn gyson ac yn ein dal ni.

Gweithgaredd: Edrychwch ar rai o'r Salmau 13, 50, 74, 79 ac 81 canlynol

Pa resymau fyddech chi'n galaru gerbron Duw? Beth am ysgrifennu rhai ohonyn nhw i lawr, ac yna mewn cwpl o wythnosau cael golwg arall ac efallai tynnu llun neu baentio llun o'r hyn rydych chi'n meddwl amdano.

Mae yna hefyd Salmau Diolchgarwch a Mawl. Emynau yw'r rhain lle rydyn ni'n atgoffa ein hunain o bwy yw Duw ac am stori ymwneud Duw yn ein bywydau ac ein cymunedau. Mae caneuon unigol o ddiolchgarwch a rhai cymunedol hefyd. Mae Salm 116 yn enghraifft o salm diolchgarwch unigol. Mae'n dechrau:

Dw i wir yn caru'r ARGLWYDD
am ei fod yn gwrando ar fy ngweddi.

² Mae e'n troi i wrando arna i

a dw i'n mynd i ddal ati i alw arno bob amser.

³ Roedd rhaffau marwolaeth wedi eu rhwymo amdana i;
roedd ofn y bedd wedi gafael ynof fi.

Ro'n i mewn helbul! Roedd fy sefyllfa'n druenus!

⁴ A dyma fi'n galw ar yr ARGLWYDD,

“O ARGLWYDD, plis achub fi!”

⁵ Mae'r ARGLWYDD mor hael a charedig;
ydy, mae ein Duw ni mor drugarog.

⁶ Mae'r ARGLWYDD yn amddiffyn pobl gyffredin;
achubodd fi pan oeddwn i'n teimlo mor isel.

⁷ Ond bellach dw i'n gallu ymlacio eto!

Mae'r ARGLWYDD wedi achub fy ngham!

Cymerwch ychydig o amser i ddarllen gweddi ll y Salm hefyd. Mae'n gymysgedd o Dduw yn delio'n bersonol â ni fel unigolion ac yn ein hatgoffa o'r ffaith bod Duw yn ymwneud â'r greadigaeth gyfan; caru ac achub popeth sydd o wedi'i wneud.

Mae Salm 124 yn enghraifft o ddiolchgarwch cymunedol.

¹ Oni bai fod yr ARGLWYDD ar ein hochr ni
— gall Israel ddweud yn glir —

² Oni bai fod yr ARGLWYDD ar ein hochr ni

pan oedd dynion yn ymosod arnon ni,
³ bydden nhw wedi'n llyncu ni'n fyw.
Roedden nhw mor ffyrnig yn ein herbyn!
⁴ Bydden ni wedi'n llethu'n llwyr gan y dyfroedd
ac wedi boddi yn y llifogydd!
⁵ Byddai rhuthr y dŵr wedi'n llethu.

Weithiau fe'i gelwir yn salm o esgyniad. Credwn y byddai'r rhain wedi cael eu canu wrth i bererinion fynd i Jerwsalem.

Gweithgaredd: *Stopiwch am eiliad a meddyliwch am yr hyn sydd gennyh i ddweud diolch amdano. Gwnewch restr.*

Efallai yr hoffech chi rannu'r rhestr honno â phobl eraill. Pan ydych chi'n siarad ag aelod o'r teulu, ffrind neu rywun o'r eglwys, gadewch iddyn nhw wybod am yr hyn rydych chi'n ddiolchgar amdano.

Mae yna Salmau Doethineb hefyd. Mae Salmau 34, 37, 73, 111 a 112 yn enghreifftiau da o gategori o'r fath. Mae'n ymddangos bod y bardd yn gofyn cwestiynau am ystyr bywyd. Mae Salm 37 yn enghraifft o ymddiried yn Nuw, er gwaethaf yr hyn y gallem ei weld o'n cwmpas.

- ¹ Paid digio pan mae pobl ddrwg yn llwyddo; paid bod yn genfigennus ohonyn nhw.
- ² Byddan nhw'n gwywo'n ddigon sydyn, fel glaswellt, ac yn diflannu fel egin gwan.
- ³ Trystia'r ARGLWYDD a gwna beth sy'n dda, Setla i lawr yn y tir a mwynhau ei ffyddlondeb.
- ⁴ Ceisia ffafyr yr ARGLWYDD bob amser, a bydd e'n rhoi i ti bopeth wyt ti eisiau.
- ⁵ Rho dy hun yn nwylo'r ARGLWYDD a'i drystio fe; bydd e'n gweithredu ar dy ran di.
- ⁶ Bydd e'n achub dy gam di o flaen pawb! Bydd y ffaith fod dy achos yn gyfiawn mor amlwg a'r haul ganol dydd.
- ⁷ Bydd yn amyneddgar wrth ddisgwyl am yr ARGLWYDD. Paid digio pan wyt ti'n gweld pobl eraill yn llwyddo wrth ddilyn eu cynlluniau cyfrwys.
- ⁸ Paid gwylltio am y peth, na cholli dy dymer.

Paid digio. Drwg ddaw iddyn nhw'n y diwedd!

⁹ Bydd pobl ddrwg yn cael eu taflu allan,
ond bydd y rhai sy'n gobeithio yn yr ARGLWYDD
yn meddiannu'r tir!

Yn y Salmu Doethineb, nid yw'r bardd yn ofni gofyn cwestiynau anodd i Dduw. Yng ngherdd R S Thomas, dyfynnais ar ddechrau'r llyfryn hwn, mae'n ein rhybuddio yn erbyn 'domesticating Duw'. Ni wnaeth y Salmydd erioed hyn.

Gweithgaredd: *Treuliwch ychydig o amser gyda'r cwestiwn hwnnw: ydyn ni'n dofi Duw? A fyddai ein haddoliad yn wahanol pe na baem yn gwneud hynny?*

Un o nodweddion Llyfr y Salmu, sy'n gasgliad o emynau, yw bod Duw yn aml yn cael ei bortreadu fel Arglwydd yr holl hanes. Mae Salm 77 yn ein hatgoffa er enghraifft o'r amser a dreuliyd yn yr Aifft.

¹¹ Dw i'n mynd i atgoffa fy hun beth wnaeth yr ARGLWYDD —
ydw, dw i'n cofio'r pethau rhyfeddol wnest ti ers talwm!

¹² Dw i'n mynd i gofio am bopeth wnest ti,
a myfyrio ar y cwbl.

¹³ O Dduw, mae dy ffyrdd di yn gwbl unigryw!
Oes yna dduw tebyg i'n Duw ni?

¹⁴ Na! Ti ydy'r Duw sy'n gwneud pethau anhygoel!
Ti wedi dangos dy nerth i'r bobloedd i gyd.

¹⁵ Ti wnaeth ollwng dy bobl yn rhydd gyda dy fraich gref,
sef disgynyddion Jacob a Joseff.

¹⁶ Dyma'r dyfroedd yn dy weld di, O Dduw,
dyma'r dyfroedd yn dy weld di ac yn cynhyrfu.
Roedd y môr dwfn yn crynu mewn ofn!

¹⁷ Roedd y cymylau'n tywallt y glaw;
yr awyr yn taranu,
a dy saethau yn fflachio ym mhobman.

¹⁸ Roedd dy lais i'w glywed yn taranu yn y storm;
dy fellt yn goleuo'r byd,
a'r ddaear yn crynu trwyddi.

Gellir gweld enghreifftiau eraill yn 74, 79 136: 10-15 a 137.

Gweithgaredd: *Wrth feddwl am hanes y genedl (Cymru, y DU neu genedl arall) beth fyddai'n diolch i Dduw amdano. Ceisiwch gofio darn o gerddoriaeth sy'n helpu i fynegi hyn.*

Salmau ar gyfer dydd Sul

Mae Salmau wedi'u gosod ar gyfer pob diwrnod. Fel arfer, rydyn ni'n eu dweud ar ddydd Sul gyda'n gilydd.

Yn yr amser hwn o beidio â chyfarfod, beth am ddarllen pob Salm, a nodi'r hyn rydych chi'n meddwl y mae'n ei olygu?

26 Ebrill - Salm 116

3 Mai - Salm 23

10 Mai - Salm 31

17 Mai - Salm 66

24 Mai - Salm 68

31 Mai - Salm 104

Dydd Sul 31 Mai yw Dydd y Pentecost. Ar ryw adeg rhwng nawr ac yna, beth am ysgrifennu eich Salm eich hun? Efallai nad ysgrifennu fydd eich peth eich hun. Os na, efallai yr hoffech chi dynnu llun, paentio neu yn wir wneud model o'r hyn y gallai eich Salm fod.

Os ydym yn ddigon dewr, efallai y byddwn yn eu rhannu gyda'n gilydd unwaith y byddwn yn ôl gyda'n gilydd eto.

***Yr Eglwys Yng Nghymru yn Mro Eleth
The Church in Wales in Bro Eleth***